

INGLIZ TILINI YUQORI SINIF O'QUVCHILARIGA O'QITISHDA TEZ
AYTISHLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK AHAMIYATI.

Yoqubjanova Shohsanam

Namangan Davlat Pedagogika Instituti,

1-bosqich magistranti

Abstract (in English)

This article analyzes the pedagogical significance of using tongue-twisters in teaching English to upper-grade students. Tongue-twisters are considered an effective phonetic tool that improves pronunciation, phonemic awareness, speech fluency and motivation. The study discusses methods of integrating tongue-twisters into the classroom, provides practical exercises, and highlights their impact on learners' communicative competence. Recommendations for teachers are offered to help enhance the efficiency of English language instruction.

Annotatsiya

Ushbu maqolada ingliz tilini yuqori sinf o'quvchilariga o'qitish jarayonida tez aytishlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi. Tez aytishlar fonetik ko'nikmalarni rivojlantirish, talaffuzni takomillashtirish, nutq ravonligini oshirish hamda o'quvchilarda motivatsiyani kuchaytirish vositasi sifatida tahlil qilinadi. Maqolada dars jarayonida tez aytishlardan foydalanish metodikasi, mashqlar tizimi hamda o'quvchilar kompetensiyalariga bo'lgan ta'siri ilmiy asosda bayon qilingan.

Kalit so'zlar:

Tez aytishlar, tongue-twisters, fonetika, talaffuz, fonematik sezgirlik, nutq ravonligi, motivatsiyani oshirish, yuqori sinf o'quvchilari, ingliz tili o'qitish metodikasi, artikulyatsiya, listening ko'nikmalari, kommunikativ kompetensiya, fonetik mashqlar, o'yinli metodlar, pedagogik texnologiyalar.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tilini mukammal egallash yuqori sinf o'quvchilari uchun dolzarb vazifalardan biridir. Tilni samarali o'qitishda fonetika, xususan, aniq talaffuz, fonematik sezgirlik va nutq ravonligi muhim kompetensiyalar sirasiga kiradi. Ko'plab o'quvchilar ingliz tilidagi o'zbek tiliga xos bo'lmagan fonemalar – /θ/, /ð/, /r-l/, /ʃ/, /tʃ/ kabi tovushlarni o'zlashtirishda qiyinchiliklarga duch keladilar. Ushbu jarayonda tez aytishlar fonetik ko'nikmalarni mustahkamlovchi samarali metodik vosita sifatida o'zini oqlaydi.

Tez aytishlarning amaliy ahamiyati

1. Talaffuzni takomillashtirish

Tez aytishlar murakkab tovushlarning to'g'ri artikulyatsiyasini shakllantiradi. Tovushlarni tez-tez takrorlash fonematik sezgirlikni kuchaytiradi va talaffuz aniq-ravon bo'lishini ta'minlaydi.

2. Fonematik sezgirlikni rivojlantirish

Tez aytishlarni tinglash va takrorlash minimal juftliklarni farqlash, tovushlarni eshitib tanish, urg'u va intonatsiya bilan ishlash ko'nikmalarini kuchaytiradi. Bu jarayon listening kompetensiyasining shakllanishiga yordam beradi.

3. Nutq ravonligi va tezligini oshirish

Artikulatsion apparatni faollashtiruvchi tez aytishlar o'quvchilarda nutq avtomatizmini shakllantiradi. Bu esa ravon nutq, tez fikrlash va erkin muloqotga asos yaratadi.

4. O'quvchilar motivatsiyasini kuchaytirish

Tongue-twisterlar o'yinli metodlarga asoslanganligi bois darsga qiziqish uyg'otadi, muloqotga kirishishni yengillashtiradi va o'quvchilarni faol ishtirokchi bo'lishga undaydi.

Tez aytishlardan foydalanish metodikasi

1. Fonetik zaryadka sifatida qo'llash

Dars boshida 1–2 daqiqalik fonetik mashq sifatida qo'llanadi. Bu mashg'ulot o'quvchilarning talaffuz organlarini "ishga tayyorlaydi".

2. Tovushlar bo'yicha tanlash

Dars mavzusiga ko'ra tanlangan tez aytishlar fonetik maqsadga mos bo'lishi lozim:

/θ/ tovushi uchun: "Three thin thinkers thinking thick thoughtful thoughts."

/ʃ/ tovushi uchun: "She sells seashells by the seashore."

3. Bosqichma-bosqich mashqlantirish

1. Sekin o'qish
2. Bo'g'inlarga ajratish
3. Artikulatsiyaga e'tibor berish
4. Normal tezlikda aytish
5. Tezlashtirib aytish
4. Jamoaviy, juftlik va individual mashqlar

Guruhlar o'rtasida musobaqa tashkil etish

Juftlikda o'quvchilarning bir-birini tekshirish jarayoni

Uyga audio yozuv topshirish

5. Kreativ faoliyatlar

O'quvchilar tomonidan yangi tez aytishlar yaratish

Tez aytishlardan iborat dialoglar yozish

Ta'limiy o'yinlar asosida mashg'ulotlar tashkil qilish

Xulosa

Ingliz tili darslarida tez aytishlardan foydalanish o'quvchilarning talaffuz, fonetika, listening, artikulyatsiya va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantiruvchi samarali metod hisoblanadi. Tongue-twisterlar motivatsiyani oshiradi, dars jarayonini jonlantiradi va o'quvchilarni ingliz tilida erkin muloqotga tayyorlaydi. Shu bois o'qituvchilar ularni muntazam ravishda fonetik mashqlarning ajralmas qismi sifatida qo'llashlari maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Celce-Murcia, M. Teaching Pronunciation: A Course Book and Reference Guide. Cambridge University Press, 2010.
2. Kelly, G. How to Teach Pronunciation. Pearson Education, 2000.
3. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. Pearson Longman, 2007.
4. Harmer, J. The Practice of English Language Teaching. Pearson, 2015.
5. Nation, I. S. P., & Newton, J. Teaching ESL/EFL Listening and Speaking. Routledge, 2009.
6. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Ingliz tili o'quv dasturi (8–11-sinflar), 2022.